

Exposició

“Richard Wagner i Adrià Gual. Els plafons perduts de l’Associació Wagneriana”

- L’exposició mostra per primera vegada dotze llenços sobre tela pintats per Adrià Gual, que surten a la llum després del seu descobriment recent dins el Llegat Joaquim Pena de la Biblioteca de Catalunya.
- Fins al moment, l’existència d’aquestes pintures tan sols era coneguda per unes antigues fotografies de la seu de l’Associació Wagneriana de l’època que en donaven testimoni.
- La mostra, que té lloc en el marc de la celebració del Bicentenari del naixement de Wagner (1813-2013) i del centenari de l’Institut del Teatre (1913-2013), també ens apropa al wagnerisme artístic europeu i a la repercussió de Wagner en els modernistes catalans (sobretot en la segona generació d’artistes).

Retrat de Richard Wagner. Rogelio de Egusquiza, aquarel·la, c. 1883. Biblioteca de Catalunya

Índex

Introducció	pàg. 03
L'Associació Wagneriana: els plafons perduts de Gual	pàg. 05
Calendari de la mostra	pàg. 09
Activitats vinculades	pàg.09
Catàleg de l'exposició	pàg.09

Introducció

El Departament de Cultura presenta l'exposició "**Richard Wagner i Adrià Gual. Els plafons perduts de l'Associació Wagneriana**", que es podrà visitar al Museu d'Història de Catalunya del 29 de maig al 29 de setembre de 2013. A partir d'una iniciativa d'Amics del Liceu, l'exposició, que ha estat produïda pel propi Departament i comissariada per la historiadora de l'art i gestora cultural Lourdes Jiménez, aplega principalment pintures, fotografies i documents d'Adrià Gual (Barcelona, 1872-1943), il·lustrador, pintor, escenògraf, escriptor teatral, teòric, director de teatre, cineasta i figura destacada del modernisme català.

En paraules de la comissària de l'exposició, "segurament si d'Adrià Gual no hagués conegut la teoria artística wagneriana, la seva producció no s'hauria convertit en una de les més originals i genuïnes del modernisme català i ell, com a artista, en un dels més inquietos, polifacètics i destacats de la seva generació".

Gual es va apropar a Richard Wagner (1813-1883) des de diferents vessants: adaptant propostes que s'emmarcaven dins de l'àmbit del wagnerisme (especialment per l'ús wagnerià de la llegenda en els treballs de direcció d'escena), utilitzant la temàtica wagneriana en la seva obra narrativa i dramàtica, amb la teoria de les correspondències artístiques i l'art per l'art... Les obres de temàtica wagneriana van ser un apartat important en l'obra gualiana amb il·lustracions, pintures, escenografies, articles crítics, obra teatral i conferències que el destacarien com un dels artistes més vinculats a la influència de Wagner a Catalunya.

Entre els nombrosos treballs sobre iconografia wagneriana d'Adrià Gual, destaquen els plafons que va realitzar per l'Associació Wagneriana (ca. 1902-1904) a la seva primera seu estable, que ocupava el primer pis del Carrer de la Canuda nº 31. Fins al moment, tan sols eren conegudes per unes antigues fotografies de l'època que donaven testimoni de la sala de concerts, on es distingia un conjunt decoratiu dedicat a la temàtica de *Parsifal* i *Tristan und Isolde*, en els quals Gual va treballar sota els paràmetres simbolistes però que s'apropen per la seva audàcia compositiva a l'expressionisme. En total dotze llenços d'oli sobre tela amb aplicació mural (sis dedicats a *Parsifal* i uns altres sis a *Tristan und Isolde*), que per primera vegada surten a la llum després del seu descobriment recent dins el Llegat Joaquim Pena de la Biblioteca de Catalunya.

D'altra banda, la mostra exemplifica la important influència wagneriana en la generació dels postmodernistes, en què artistes generacionalment coetanis com Pau Roig, Josep Mª Xiró, Feliu Elías, Josep Mª Sert, Joaquim Torres García, Julio Antonio, Josep Clarà i Adrià Gual, entre d'altres, s'apropen a la iconografia wagneriana i s'identificaren amb el wagnerisme.

En aquesta exposició, doncs, a més de mostrar com a peça clau els plafons decoratius d'Adrià Gual per l'Associació Wagneriana, s'exposen obres coetànies d'altres artistes que serveixin per entendre aquesta gran capacitat de fascinació que va exercir Richard Wagner com un dels grans definidors del Modernisme català.

Parsifal. Josep M. Sert, gravat, c. 1900. Arxiu Maragall, Biblioteca de Catalunya

L'exposició, que té lloc en el marc de la celebració del Bicentenari del naixement de Richard Wagner i del centenari de l'Institut del Teatre, es divideix en tres àmbits principals: un espai inicial que ens situa en l'època i ens ofereix una sintètica representació del wagnerisme artístic europeu; un segon àmbit que aprofundeix en la repercussió de l'obra de Wagner en la segona generació de modernistes catalans; i un tercer, dedicat a Gual i els plafons de l'Associació Wagneriana, que per primera vegada mostraran la decoració completa d'aquest saló de música.

La mostra ha comptat amb la col·laboració del Grup Wagner d'Amics del Liceu. Les obres exposades han estat cedides per les col·leccions i fons de la Biblioteca de Catalunya, el Museu d'Arts Escèniques de l'Institut del Teatre, el Museu d'Art Modern de Tarragona, el Museu Nacional d'Art de Catalunya i el Museu de La Garrotxa d'Olot, entre altres.

L'Associació Wagneriana: els plafons perduts de Gual

La primera reunió de l'Associació Wagneriana va tenir lloc el dissabte 12 d'octubre de 1901 al local d'*Els Quatre Gats*. Uns mesos més tard, l'Associació ja ocupava el primer pis del Carrer de la Canuda número 31 de Barcelona.

La participació activa d'Adrià Gual amb l'Associació Wagneriana va ser notable i estreta, especialment en els primers anys d'existència d'aquesta. A més, Gual mantenia una gran amistat amb Joaquim Pena, president i *anima mater* de l'associació.

Fins avui, tot i que Lourdes Jiménez ha investigat en profunditat el Llegat Joaquim Pena de la Biblioteca de Catalunya i la correspondència d'Adrià Gual de l'Institut del Teatre, la comissària de l'exposició no ha pogut trobar documentació que confirmi l'encàrrec a Gual dels murals per a la seu de l'associació. Malgrat que l'encàrrec no està documentat, Lourdes Jiménez parteix de la idea que va ser un suggeriment del president de l'associació, Joaquim Pena, a Adrià Gual.

Fins fa pocs anys, només es coneixia la decoració de la seu de l'Associació Wagneriana per unes fotografies publicades en el monogràfic d'Alexandre Cirici sobre *L'art modernista català*, l'any 1951. Anys més tard, Isidre Bravo va tornar a reproduir aquestes imatges en el monogràfic que va dedicar a Gual l'any 1992. Amb la sortida, l'any 2004, d'aquest material fotogràfic al mercat d'antiquaris, les imatges van ser adquirides pel Dr. Francesc Fontbona per a la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya.

Fotografia interior de la seu de l'Associació Wagneriana, Biblioteca de Catalunya.

Afortunadament, uns anys més tard i gràcies al Llegat Joaquim Pena conservat a la Biblioteca de Catalunya, el 22 de maig de 2009 van aparèixer les pintures de Gual. Gràcies a aquest descobriment, per primera vegada es va poder contemplar la decoració completa feta per Adrià Gual per a la seu del carrer Canuda de l'Associació Wagneriana: sis plafons amb temes de *Tristan und Isolde* i uns altres sis amb temes de *Parsifal*, que complementen els dibuixos figuratius de l'il·lustrador alemany Franz Stassen (1869-1949) col·locats sota les seves pintures.

El filtre d'amor, *Tristan und Isolde*, acte I. Franz Stassen, dibuix que decorava la seu de l'Associació Wagneriana, c. 1903-04. MAE, Institut del Teatre

Tenint en compte les dates de publicació dels dibuixos d'Stassen (1900 i 1902) i la tornada de París de Gual (1902), la realització dels plafons i la decoració de la sala es poden datar entre 1903 i 1904.

Del repertori wagnerià, tant Gual com Pena n'adoraven les òperes *Tristan und Isolde* i *Parsifal* per sobre de la resta. En els dotze plafons per a l'Associació Wagneriana, Gual opta per una visió simbolista dels espais, realitzant una encertada síntesi dels principals escenaris dels dos drames i ajustant-se a la divisió en actes en les sis pintures dedicades al *Tristan und Isolde* i les altres sis dedicades a *Parsifal*.

Quasi tots els autors que han estudiat aquests plafons decoratius han coincidit a destacar la gosadia compositiva de les dues sèries. L'estilització, el sintetisme, l'esquematisme, l'atreviment de les composicions, la seva interpretació en alguns casos propera a l'expressionisme, el dramatisme de les visions representades i la cerca de l'essència dels drames, fan d'aquest conjunt una de les obres més destacades i importants de la visió simbolista de Gual.

L'acte primer de *Tristan und Isolde* l'identifica amb dues obres: *Les veles blanques o el vaixell d'Isolda*, on identifiquem el vaixell de vela que porta Isolda des d'una perspectiva audaç amb veles inclinades i tenses que ens recorden lleugerament a un exercici cinematogràfic; i *Cornuilles, el port*, en què Gual torna a triar una perspectiva vista en alçada, on apareix un cel amenaçant i el protagonisme el pren una gran massa de núvols.

L'acte segon l'exemplifica amb dues obres més: *Espera en el castell del rei Marke*, un jardí amb arbres molt alts sobre l'estança d'Isolda, on centra tot el protagonisme en la gran escalinata que condueix Isolda al jardí de l'amor, potser l'obra més escenogràfica de totes les del conjunt; i *El lloc de trobada*, que uneix els dos amants.

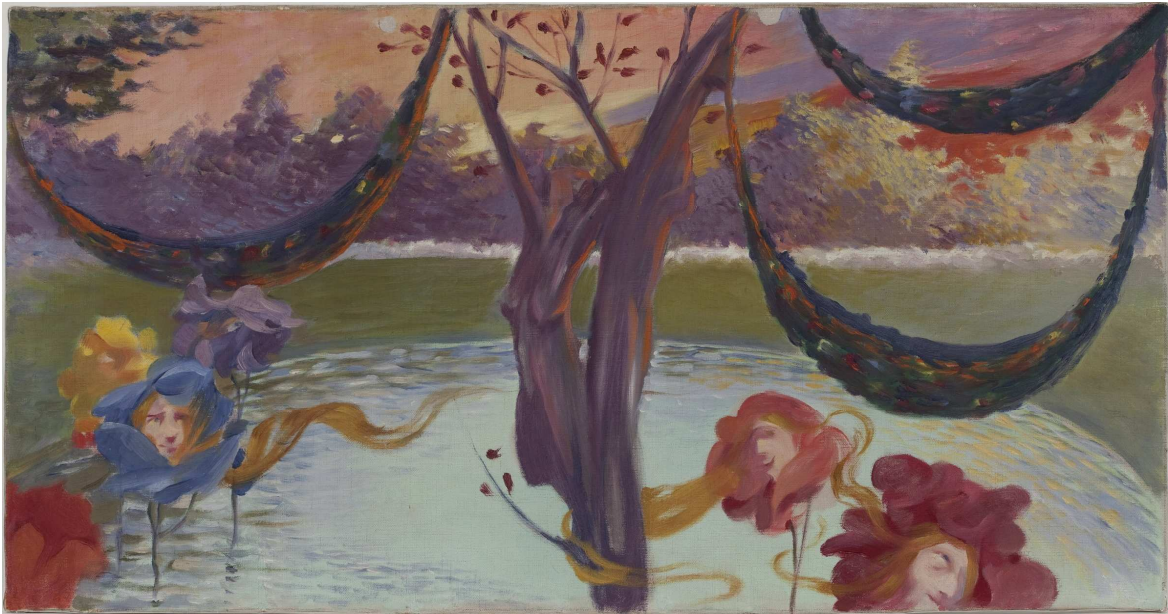

Lloc de trobada, *Tristan und Isolde*, acte II. Adrià Gual, pintura que decorava la seu de l'Associació Wagneriana, c. 1903-04. Biblioteca de Catalunya

De l'acte tercer, l'artista pinta dos quadres: *Kareol. Castell de Tristany*, lloc d'infància del protagonista que ofereix obscurs presagis als protagonistes; i *Mort d'amor o trobada de les ànimes*, que il·lustra el final de l'obra.

En les pintures sobre *Parsifal*, Gual es mostra més decoratiu, menys sintètic que en la proposta anterior. A *El camí del Grial*, ens ofereix un camí tortuós. A els *Campanars del Grial*, Gual es deté en l'entorn de Montserrat i ens ofereix un paisatge de xiprers, un dels símbols preferits de la seva obra.

De tot el cicle sobre *Parsifal*, Gual dedica una major atenció a l'acte segon, amb tres obres: *El castell de Klingsor*, *El jardí de Klingsor*. *El llit de mort dels vençuts* i *El jardí de Klingsor o noies flors*, realitzant una interpretació inusual i il·lusòria plena de simbolismes.

El jardí de Klingsor o noies flors, Parsifal, acte II. Adrià Gual, pintura que decorava la seu de l'Associació Wagneriana, c. 1903-04. Biblioteca de Catalunya

Tanca el cicle de *Parsifal* el llenç *Prat florit o encants del Divendres Sant*, un paisatge primaveral amb ametllers en flor que condueix al miracle del Divendres Sant.

Finalment, tornant a la temàtica de *Parsifal*, Gual va realitzar dos plafons triangulars que mostren dos àngels d'estètica simbolista que porten la Sagrada Llança d'Amfortes i el calze del Sant Grial.

Calendari de la mostra

Del 29 de maig al 29 de setembre de 2013	Museu d'Història de Catalunya Sales d'exposicions temporals de la primera planta Barcelona
--	---

Activitats vinculades

Amb motiu de l'exposició "Richard Wagner i Adrià Gual. Els plafons perduts de l'Associació Wagneriana", la sala d'actes del Museu d'Història de Catalunya acollirà una conferència a càrrec de Lourdes Jiménez, comissària de l'exposició, el proper 20 de juny, a les 17 h (data encara per confirmar). A continuació s'oferirà una visita comentada a l'exposició i tindrà lloc una taula rodona amb Francesc Fontbona de Vallescar (director de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya), Jaume Radigales (crític musical i professor titular de la Universitat Ramon Llull) i la mateixa Lourdes Jiménez.

També estan previstes dues conferències a càrrec de Rosa Sala Rose (assagista, traductora i llicenciada en Filologia Alemanya) i Carlos Calderon (músic i historiador).

Les dates confirmades d'aquestes activitats vinculades es podran consultar en els propers dies a l'enllaç següent: <http://cultura.gencat.cat/promociocultural/artsvisuals>

Catàleg de l'exposició

Amb motiu de l'exposició, el Departament de Cultura edita un catàleg consultable en línia.

Richard Wagner i Adrià Gual. Els plafons perduts de l'Associació Wagneriana

Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2013

Textos: Lourdes Jiménez, Jaume Radigales i Francesc Fontbona.

El catàleg de l'exposició es podrà descarregar en els propers dies a l'enllaç següent:

<http://cultura.gencat.cat/promociocultural/artsvisuals>

Crèdits

Comissariat: Lourdes Jiménez
Dates: Del 29 de maig al 29 de setembre de 2013
Espai: Museu d'Història de Catalunya
Organitza i produeix: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Conceptualització de l'espai: Iván Bercedo i Jorge Mestre, Mizien
Hi col·laboren: Grup Wagner d'Amics del Liceu,
Biblioteca de Catalunya,
Museu d'Arts Escèniques de l'Institut del Teatre,
Museu d'Art Modern de Tarragona
Museu Nacional d'Art de Catalunya
Museu de La Garrotxa d'Olot, entre altres

Més informació:

<http://cultura.gencat.cat/promociocultural>

<http://www.bicentenariwagner.cat>